

Prilog I Sporazum gradonačelnika

1. Vizija

Gradonačelnici potpisnici Sporazuma za klimu i energiju imaju zajedničku viziju održive budućnosti, bez obzira na veličinu njihovih gradova, općina ili njihov geografski položaj. Ta zajednička vizija pokreće njihova nastojanja za rješavanje međusobno povezanih izazova: ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbu i proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Zajedno su spremni donijeti konkretne, dugoročne mjere kojima će se osigurati ekološki, društveno i gospodarski stabilno okruženje za sadašnje i buduće naraštaje. Imaju zajedničku odgovornost stvarati održivija, privlačnija, otpornija i energetska učinkovitija područja prikladnija za život.

Klimatske promjene već se događaju i jedan su od najvećih izazova našeg vremena na svjetskoj razini. Potrebno je djelovati odmah i ostvariti suradnju lokalnih, regionalnih i nacionalnih tijela iz cijelog svijeta.

Lokalna tijela ključni su pokretači energetske tranzicije te se bore protiv klimatskih promjena na razini uprave najbliže građanima. Lokalna tijela s tijelima na regionalnoj i nacionalnoj razini dijele odgovornost za borbu protiv klimatskih promjena te su spremna djelovati bez obzira na to hoće li ostale stranke ispuniti svoje obveze. Lokalne i regionalne jedinice uprave u svim socioekonomskim situacijama i geografskim lokacijama predvode borbu za smanjenje osjetljivosti njihovih područja na razne posljedice klimatskih promjena. Iako se već radi na smanjenju emisija, prilagodba je i dalje nužna i neophodna dopuna ublažavanju.

Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama mogu višestruko povoljno utjecati na okoliš, društvo i gospodarstvo. Kad se na tim problemima radi zajednički stvaraju se nove prilike za promicanje održivog lokalnog razvoja. To uključuje izgradnju uključivih zajednica koje su otporne na klimatske promjene i u kojima se energija učinkovito koristi, poboljšanje kvalitete života, poticanje ulaganja i inovacija, rast gospodarstva na lokalnoj razini i otvaranje novih radnih mjesta te jačanje sudjelovanja i suradnju dionika.

Lokalnim rješenjima za probleme energetike i klimatskih promjena građanima se osigurava sigurna, održiva i konkurentna energija pristupačnih cijena te se tako pridonosi smanjenju energetske ovisnosti i zaštiti ugroženih potrošača.

Zajednička vizija za 2050. godinu obuhvaća:

- dekarbonizirana područja, čime se pridonosi da se prosječno globalno zatopljenje zadrži znatno ispod +2 °C u odnosu na predindustrijske temperature, u skladu s međunarodnim sporazumom o klimi donesenim na konferenciji COP 21 u Parizu, u prosincu 2015.,
- otpornija područja, čime se priprema za neizbježne nepovoljne posljedice klimatskih promjena,
- univerzalni pristup sigurnim i održivim energetske uslugama pristupačnih cijena za svakoga, čime se povećavaju kvaliteta života i sigurnost opskrbe energijom.

Da bi se ta vizija ostvarila, potpisnici Sporazuma za klimu i energiju obvezuju se:

- smanjiti emisije CO₂ (i, prema mogućnosti, drugih stakleničkih plinova) na području svojih gradova ili općina za najmanje 40 % do 2030., i to učinkovitijom upotrebom energije i većom upotrebom obnovljivih izvora energije,
- povećati svoju otpornost prilagođavanjem posljedicama klimatskih promjena,
- dijeliti svoju viziju, rezultate, iskustvo i znanje s drugim lokalnim i regionalnim tijelima unutar i izvan EU-a putem izravne suradnje i razmjene, posebno u kontekstu Globalnog sporazuma gradonačelnika.

Potpisnici Sporazuma za klimu i energiju potvrđuju da je za njihove obveze potrebno sljedeće:

- snažno političko vodstvo,
- utvrđivanje ambicioznih dugoročnih ciljeva koji nadilaze političke mandate,
- usklađeno djelovanje i koordinacija ublažavanja i prilagođavanja aktiviranjem svih uključenih gradskih ili općinskih službi,
- međusektorski i cjelovit teritorijalni pristup,
- raspodjela odgovarajućih ljudskih, tehničkih i financijskih resursa,
- sudjelovanje svih relevantnih dionika na našim područjima,
- osnaživanje građana kao ključnih potrošača energije, kao proizvođača-potrošača i kao sudionika u energetsom sustavu koji se prilagođava potražnji,
- hitno djelovanje, posebno putem neupitno korisnih, fleksibilnih mjera,
- provedba pametnih rješenja radi rješavanja tehničkih i društvenih izazova tijekom energetske tranzicije,
- redovne prilagodbe mjera u skladu s rezultatima praćenja i evaluacije,
- kombinirana horizontalna i vertikalna suradnja među lokalnim tijelima i s drugim razinama uprave.

Potpisnici Sporazuma za klimu i energiju pozdravljaju:

- inicijativu Europske komisije za okupljanje ublažavanja i prilagodbe – ključnih stupova borbe protiv klimatskih promjena – u jednu krovnu inicijativu i daljnje jačanje sinergija s drugim relevantnim politikama i inicijativama EU-a,
- potporu Europske komisije proširenju modela Sporazuma gradonačelnika na druge dijelove svijeta putem Globalnog sporazuma gradonačelnika,
- potporu Odbora regija kao institucijskog glasa lokalnih i regionalnih tijela u EU Sporazuma gradonačelnika i njegovim ciljevima,
- pomoć koju države članice, regije, pokrajine, gradovi mentori i ostale institucijske strukture pružaju lokalnim tijelima da bi se ispunile obveze ublažavanja i prilagodbe preuzete u okviru Sporazuma gradonačelnika.

Potpisnici Sporazuma za klimu i energiju pozivaju:

- Ostala tijela lokalna uprave:
 - o da se pridruže zajednici iz Sporazuma gradonačelnika,
 - o na razmjenu znanja i uključivanje u aktivnosti izgradnje kapaciteta u okviru Sporazuma gradonačelnika.

- Tijela regionalne/područne uprave:
 - o da pruže strateško vodstvo, političku, tehničku i financijsku potporu tijekom razvoja, provedbe i praćenja naših akcijskih planova i povezanih mjera,
 - o da pomognu u razvoju suradnje i zajedničkih pristupa radi provedbe učinkovitijih i bolje integriranih mjera.

- Nacionalne vlade:
 - o da preuzmu svoju odgovornost u borbi protiv klimatskih promjena i pruže odgovarajuću političku, tehničku i financijsku pomoć za pripremu i provedbu naših lokalnih strategija ublažavanja i prilagodbe,
 - o da ih uključe u pripreme i provedbu nacionalnih strategija ublažavanja i prilagodbe,
 - o da osiguraju odgovarajući pristup mehanizama financiranja za potporu lokalnim mjerama u području klime i energetike,
 - o da prepoznaju utjecaj lokalnih nastojanja, uzmu u obzir njihove potrebe te uključe njihove stavove u europske i međunarodne klimatske procese.

- Europske institucije:
 - o da usklade političke okvire koji podupiru provedbu lokalnih strategija u području klime i energetike te suradnju među gradovima,
 - o da pruže odgovarajuću operativnu i tehničku pomoć te pomoć pri promicanju,
 - o da i dalje uključuju Sporazumu gradonačelnika u relevantne politike, programe i podrške i aktivnosti Europske unije te da ih uključuju i u fazama pripreme i provedbe,
 - o da i dalje stvaraju prilike za financiranje provedbe njihovih obveza te pružaju posebne instrumente za pomoć u razvoju projekata koji bi im pomogli u razvoju projekata ulaganja, raspisivanju javnih natječaja za te projekte i njihovom pokretanju,
 - o da prepoznaju njihovu ulogu u nastojanju u ublažavanju i prilagodbi te da izvješćuju međunarodnu zajednicu o njihovim postignućima.

- Ostale dionike (npr. privatni sektor, financijske institucije, civilno društvo, znanstvenu i akademsku zajednicu)
 - o da aktiviraju i dijele stručno i praktično znanje, tehnologiju i financijska sredstva kojima se nadopunjuju i osnažuju lokalna nastojanja, povećava izgradnja kapaciteta, potiču inovacije i povećavaju ulaganja,
 - o da postanu aktivni sudionici energetske tranzicije i da im pruže potporu uključivanjem u aktivnosti zajednice.

2. Sporazum gradonačelnika

Sporazum gradonačelnika (engl. *The Covenant of Mayors for Climate and Energy*)¹ predstavlja najveću svjetsku inicijativu usmjerenu na lokalne energetske i klimatske aktivnosti s ciljem smanjenja energetske potrošnje, emisija CO₂ i utjecaja klimatskih promjena te prilagodbe klimatskim promjenama.

Europska komisija je 29. siječnja 2008. pokrenula veliku inicijativu povezivanja gradonačelnika energetski osviještenih europskih gradova u trajnu mrežu s ciljem razmjene iskustava u provedbi djelotvornih mjera za poboljšanje energetske učinkovitosti urbanih sredina. Sporazum gradonačelnika odgovor je naprednih europskih gradova na izazove globalne promjene klime te prva i najambicioznija inicijativa Europske komisije koja izravno cilja na lokalne vlasti i građane kroz njihovo dobrovoljno aktivno uključivanje u borbu protiv globalnog zatopljenja. Inicijativa je uvela novi pristup u provedbi energetske i klimatske politike jer se je po prvi puta počeo primjenjivati tzv. „bottom-up“ pristup pri provedbi aktivnosti na lokalnoj razini, no također je u vrlo kratkom roku postigla veliku popularnost i uspjeh. Sporazum okuplja više od 7.000 potpisnika (lokalnih i regionalnih vlasti) u 57 zemalja. Kao ključni faktori uspjeha istaknuti su „bottom-up“ pristup vođenju, model suradnje na multi-sektorskoj razini te okvir aktivnosti provođene u kontekstu lokalne sredine.

U listopadu 2015. godine, nakon konzultacijskog procesa o budućnosti Sporazuma gradonačelnika, Europska komisija pokrenula je novi integrirani Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju (dalje u tekstu: Sporazum) koji nadilazi postavljene ciljeve za 2020. godinu. Potpisnice novog Sporazuma obvezuju se na smanjenje emisija CO₂ (i eventualno drugih stakleničkih plinova) te usvajanje zajedničkog pristupa rješavanju ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama.

Pristupanje Sporazumu gradonačelnika označava početak dugoročnog procesa i priključenje aktivnoj zajednici lokalnih sredina koje se obvezuju izvještavati o provedbi planova te unaprjeđivati svakodnevicu građana kroz primjenu novih aktivnosti i pridonošenje održivoj budućnosti. Kao posljedica konzultacija o budućnosti Sporazuma gradonačelnika i osnivanja nove inačice Sporazuma kao Sporazuma gradonačelnika za klimu i energiju u listopadu 2015. godine, Akcijski plan energetske održivosti (SEAP) unaprijeđen je u novu verziju plana koja nosi naziv Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama (SECAP).

Da bi svoje političko opredjeljenje pretočili u praktične mjere i projekte, potpisnici Saveza obvezuju se u roku od dvije godine od datuma odluke lokalnoga vijeća o priključenju Sporazumu gradonačelnika donijeti SECAP koji naznačuje ključne aktivnosti koje namjeravaju poduzeti. SECAP treba sadržavati Referentni inventar emisija za praćenje aktivnosti ublažavanja učinaka klimatskih promjena i Analizu klimatskih rizika i procjene ranjivosti pojedinih sektora na utjecaje klimatskih promjena.

SECAP predstavlja ključni dokument gradske razine koji na bazi prikupljenih podataka o zatečenom stanju identificira te daje precizne i jasne odrednice za provedbu projekata i mjera energetske učinkovitosti, korištenja obnovljivih izvora energije te prilagodbe učincima klimatskih promjena. Akcijski plan se fokusira na dugoročne utjecaje klimatskih promjena na područje lokalne zajednice, uzima u obzir energetske učinkovitost te daje mjerljive ciljeve i rezultate vezane uz smanjenje potrošnje energije i emisija CO₂. Glavni cilj SECAP-a je postići da predložene mjere rezultiraju smanjenjem emisije CO₂ za više od 40 % do 2030. godine.

¹ <https://www.covenantofmayors.eu/>

Postupan proces i vodeća načela Sporazuma gradonačelnika

Zajednički plan za zajedničku viziju – da bi postigli svoje ciljeve ublažavanja i prilagodbe, potpisnici Sporazuma gradonačelnika obvezuju se poduzeti niz koraka:

KORACI/STUPOVI	UBLAŽAVANJE	PRILAGODBA
1. Pokretanje i pregled početnog stanja	Priprema Inventara početnih emisija	Priprema Procjene rizika od klimatskih promjena i osjetljivosti
2. Utvrđivanje strateških ciljeva i planiranje	Podnošenje SECAP-a i uključivanje razmatranja ublažavanja i prilagodbe u relevantne politike, strategije i planove u roku od dvije godine nakon donošenja odluke gradskog ili općinskog vijeća	
3. Provedba, praćenje i izvješćivanje	Izvješće o napretku svake dvije godine nakon podnošenja SECAP-a na platformi inicijative	

U prvoj i drugoj godini treba uspostaviti temelje plana s naglaskom na procjenu situacije (glavni izvori emisija i mogućnosti njihova smanjenja, glavni klimatski rizici i osjetljivosti te trenutačni i budući izazovi povezani s njima), utvrđivanje prioriteta i prvih uspjeha ublažavanja i prilagodbe, povećanje sudjelovanja zajednice te aktiviranje dovoljnih sredstava i kapaciteta za provedbu potrebnih mjera. U sljedećim će godinama nastojanja biti usmjerena na poboljšanje i intenziviranje pokrenutih mjera i projekata radi ubrzanja promjene.

Fleksibilni planovi, prilagodljivi lokalnoj situaciji:

Sporazumom gradonačelnika uspostavljen je okvir za djelovanje koji lokalnim tijelima pomaže u ostvarivanju njihovih ambicija ublažavanja i prilagodbe, a istovremeno se u obzir uzima raznolikost na terenu. Gradovima ili općinama potpisnicima daje se fleksibilnost da sami odaberu najbolji način za provedbu svojih lokalnih mjera. Iako se prioriteti razlikuju, lokalna se tijela pozivaju da mjere provode na integriran i cjelovit način.

- Plan ublažavanja

Plan ublažavanja potpisnicima omogućuje određen stupanj fleksibilnosti, posebno u pogledu inventara emisija (npr. početna godina, ključni sektori s kojima treba raditi, čimbenici emisija upotrijebljeni za izračun, jedinica emisija upotrijebljena u izvješću itd.).

- Plan prilagodbe

Plan prilagodbe dovoljno je fleksibilan za integriranje novih znanja i spoznaja te promjenjivih uvjeta i kapaciteta potpisnika. Procjena rizika od klimatskih promjena i osjetljivosti mora se provesti u dogovorenom roku od dvije godine. Na temelju rezultata te procjene utvrdit će se kako povećati otpornost određenog područja.

Pouzdan i transparentan pokret:

- Politička potpora: preuzete obveze, Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama (SECAP) te ostali relevantni dokumenti o planiranju ratificirat će se rezolucijom / odlukom gradskog ili općinskog vijeća. Tako se omogućuje dugoročna politička podrška.
- Čvrst, dosljedan, transparentan i usklađen okvir prikupljanja podataka i izvješćivanja: na temelju iskustva gradova, općina, regija i mreža gradova, metodologija Sporazuma gradonačelnika oslanja se na dobru tehničku i znanstvenu osnovu razvijenu zajedno s Europskom komisijom. Razvijena su zajednička metodološka načela i obrasci za izvješćivanje, čime se potpisnicima omogućuje da prate svoj napredak te o njemu izvješćuju i da javno objavljuju na strukturiran i sustavan način. Usvojeni SECAP javno je dostupan na profilu potpisnika na internetskim stranicama Sporazuma gradonačelnika. Tako se osigurava transparentnost, odgovornost i usporedivost njihovih lokalnih mjera u području klime.
- Priznavanje i visoka razina vidljivosti poduzetih mjera: pojedinačni i kolektivni rezultati koji su dostavljeni putem obrazaca za izvješćivanje javno su dostupni na internetskim stranicama Sporazuma gradonačelnika da bi se potaknule i olakšale razmjene i samostalno ocjenjivanje. Podaci iz izvješća na temelju Sporazuma gradonačelnika omogućuju potpisnicima da prikažu širok utjecaj svojih mjera na terenu. Tim podacima, prikupljenima putem okvira za izvješćivanje iz Sporazuma gradonačelnika, nacionalni, europski i međunarodni tvorci politika dobivaju nužne povratne informacije o lokalnim mjerama.
- Evaluacija podataka koje dostavljaju potpisnici: tom kontrolom kvalitete osiguravaju se vjerodostojnost i pouzdanost cijele inicijative Sporazuma gradonačelnika.
- Isključivanje u slučaju nesukladnosti: potpisnici prihvaćaju da ih se isključi iz inicijative – uz prethodnu pismenu obavijest Ureda Sporazuma gradonačelnika – ako u dogovorenom roku ne dostave prethodno navedene dokumente (tj. Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama te izvješća o praćenju). Tim se postupkom osigurava transparentnost, čvrstoća i pravednost u odnosu na druge potpisnike koji izvršavaju svoje obveze.

Osnove i kontekst

Potpisnici Sporazuma gradonačelnika obvezuju se na sudjelovanje u tom pokretu u cijelosti upoznati sa sljedećim stavkama:

- Međuvladin odbor za klimatske promjene (IPCC) u svojem je Petom izvješću o procjeni ponovno potvrdio da su klimatske promjene stvarnost te da aktivnosti ljudi i dalje utječu na klimu na Zemlji,
- U skladu s rezultatima IPCC-a, pristupi ublažavanja i prilagodbe međusobno se nadopunjuju kako bi se smanjili rizici od utjecaja klimatskih promjena u različitim vremenskim razdobljima,
- Nacionalne su se vlade u skladu s Okvirnom konvencijom Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC) usuglasile o zajedničkom cilju zadržavanja prosječnog globalnog zatopljenja znatno ispod +2 °C u odnosu na predindustrijske temperature,
- Nacionalne su se vlade u kontekstu konferencije Ujedinjenih naroda Rio+20 dogovorile o skupu Ciljeva održivog razvoja, od kojih se sedmim od međunarodne zajednice zahtijeva da svima osigura pristup pouzdanoj, održivoj i sigurnoj energiji pristupačnih cijena, jedanaestim se zahtijeva da gradovi i naselja postanu uključivi, sigurni, otporni i održivi, a trinaestim da se poduzmu hitne mjere za borbu protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica,
- Inicijativa Održiva energija za sve, koju je 2011. pokrenuo glavni tajnik UN-a, usmjerena je na postizanje triju međusobno povezanih ciljeva do 2030.: osiguravanje univerzalnog pristupa modernim energetske uslugama, udvostručavanje svjetske stope energetske učinkovitosti i udvostručavanje udjela energije iz obnovljivih izvora u svjetskoj kombinaciji izvora energije,
- Europska komisija (EK) 2008. pokrenula je Sporazum gradonačelnika, a 2014. kao glavnu mjeru Strategije EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (EK, 2013.) inicijativu „Mayors Adapt“ da bi se uključila lokalna tijela te da bi im se pružila potpora pri provedbi mjera za ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje njima,
- Sporazum gradonačelnika od samog se početka smatra ključnim instrumentom EU-a, posebno prepoznatim u strategiji Energetske unije (EK, 2015.) i u Europskoj strategiji energetske sigurnosti (EK, 2014.), te mu je svrha ubrzanje energetske tranzicije i povećanje sigurnosti opskrbe energijom,
- EU je u listopadu 2014. donijela okvir klimatske i energetske politike do 2030. kojim su uspostavljeni novi klimatski i energetske ciljevi: smanjenje domaćih emisija stakleničkih plinova za najmanje 40 %, osiguravanje da najmanje 27 % energije potrošene u EU bude iz obnovljivih izvora te da se uštedi najmanje 27 % energije,
- Europska komisija 2011. donijela je „Plan za prijelaz na konkurentno niskougljično gospodarstvo do 2050.“ čiji je cilj smanjenje emisija stakleničkih plinova u EU za 80 – 95 % do 2050. u odnosu na 1990. Tu su inicijativu pozdravili i Europski parlament i Vijeće Europske unije,

Odbor regija EU-a naglašava svoju snažniju obvezu daljnjeg podupiranja Sporazuma gradonačelnika, npr. putem posebne platforme unutar Odbora regija i drugih alata, kako je navedeno u njegovu Mišljenju o budućnosti Sporazuma (ENVE-VI-006).

Pojmovnik

- **Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama (SECAP):** ključni dokument u kojem potpisnik Sporazuma gradonačelnika navodi kako namjerava ispuniti svoje obveze. U njemu su definirane mjere ublažavanja i prilagodbe koje će se provesti radi postizanja ciljeva, s vremenskim okvirima i dodijeljenim odgovornostima.
- **Inventar emisija:** kvantifikacija količine stakleničkih plinova (CO₂ ili ekvivalent CO₂) ispuštenih kao posljedica potrošnje energije na području nekog od potpisnika Sporazuma gradonačelnika tijekom određene godine. Omogućava utvrđivanja glavnih izvora emisija i mogućnosti njihova smanjenja.
- **Izješće o praćenju:** dokument koji potpisnici Sporazuma gradonačelnika dostavljaju svake dvije godine nakon podnošenja svojeg SECAP-a i u kojem se navode privremeni rezultati provedbe SECAP-a. Tim se izvješćem želi pratiti postizanje određenih ciljeva.
- **Klimatske promjene:** svaka promjena klime tijekom vremena, bilo zbog prirodne varijabilnosti ili kao posljedica ljudskog djelovanja.
- **Kupac s vlastitom proizvodnjom (engl. prosumer):** proaktivni potrošači, potrošači koji osim potrošnje energije preuzimaju odgovornost i za njezinu proizvodnju.
- **Neupitno korisne mogućnosti (prilagodba):** aktivnosti čije su gospodarske i ekološke koristi odmah vidljive i čija je korist neupitna u svim izglednim klimatskim predviđanjima.
- **Osjetljivost:** stupanj u kojem je određeni sustav podložan nepovoljnim učincima klimatskih promjena s kojima se ne može nositi, uključujući varijabilnost klime i ekstremne uvjete (suprotnost od otpornosti).
- **Otpornost:** sposobnost društvenog ili ekološkog sustava da apsorbira poremećaje i istovremeno zadrži iste osnovne načine funkcioniranja te sposobnost prilagodbe na stres i (klimatske) promjene.
- **Prilagodba:** mjere poduzete radi predviđanja nepovoljnih učinaka klimatskih promjena, sprečavanja ili umanjivanja šteta koje one mogu uzrokovati ili iskorištavanja mogućnosti koje se mogu pojaviti.
- **Procjena rizika i osjetljivosti:** analiza kojom se utvrđuju vrsta i raspon rizika analizom mogućih opasnosti i procjenom osjetljivosti koja bi mogla predstavljati prijetnju ili nanijeti štetu ljudima, imovini, izvorima prihoda i okolišu o kojima ovise; omogućuje utvrđivanje područja najveće zabrinutosti i stoga pruža informacije za donošenje odluka. U procjenu bi se mogli uključiti rizici povezani s poplavama, ekstremnim temperaturama i toplinskim valovima, sušama i nestašicom vode, olujama i ostalim ekstremnim vremenskim uvjetima, većim brojem šumskih požara, podizanjem razine mora i erozijom obale (ako je primjenjivo).
- **Rizik:** vjerojatnost štetnih posljedica ili gubitaka u socijalnom, gospodarskom i ekološkom smislu (npr. životi, zdravstveni status, izvori prihoda, imovina i usluge) do kojih bi moglo doći u određenoj zajednici ili društvu pogođenom nepovoljnim uvjetima u određenom budućem vremenskom razdoblju.
- **Ublažavanje:** mjere poduzete za smanjenje koncentracija stakleničkih plinova ispuštenih u atmosferu.